

Recull de cançons de l'àvia. Maria Morán Gual (1906-2006)

Núria Riambau Farré

Moltes hores van ser les que, de petits, passàvem amb l'àvia: contes del rector de Vallfogona, jocs de falda, cançons, lectura cada dilluns de *Les extraordinàries aventures d'en Massagran*, històries de la guerra i anècdotes divertides de família.

Si hagués pogut, ho hauria escrit tot, però em vaig centrar en el tema estrictament musical. Ella ho va fer complaguda, a vegades des del llit on, damunt la tauleta de nit, ja tenia un paperet on anotava el que recordava i em cantaria l'endemà.

Quan vaig acabar el treball, l'àvia tenia gairebé 98 anys; encara va viure un any i mig més.

Com que sempre visqué a la Torre, exceptuant els dos anys que de nena passà a Mèxic, em va parlar de llocs concrets, de les cases, els negocis que aleshores estaven actius, la gent... Vaig buscar informació de totes les cançons. Algunes, un any més tard, les vaig trobar en una capseta on l'àvia recollia els fulls dels cupletistes que venien a cantar a la Torre; d'altres, en llibres específics, i d'algunes no n'he trobat informació enlloc. Això em fa pensar també en la possibilitat que alguna fos autòctona de la Torre; no ho sabem.

A banda de les que hi ha en aquest recull, me'n va cantar moltes més, entre les quals: *El bon Jesuset*, *La flor que te ofrezco*, *Dia mil voltes ditxós*, *La gallina policana*, *De la vall, vall, Paula, para la taula*, *Pensando en el que la quiere*, *Yo soy feliz*, *Sota*

d'un roure... Entre les cançons d'infància i joventut i jocs de falda i cantarelles: Bim bom, Salta Miralta, Ball manetes, Conillets a amagar, Arri, arri, tatanet, Ah, el mestre em va pegar, Pim, pam conillam, Ralet, ralet, Mare de Déu de Montserrat, Aquest és el pare, Jaume pataume...

Molts jocs i cançons han passat de mare a filla, als néts i jo mateixa encara les canto com a repertori tradicional a les classes de música per perpetuar-les i fer-ne difusió. Heus ací, doncs, una mostra d'aquestes cançons que segur que comparteixo amb altra gent de la Torre. Aquesta recerca era per a mi un intent d'evitar que tot aquest coneixement popular caigués en l'oblit.

BIOGRAFIA

Maria Morán Gual nasqué el 19 de desembre del 1906 a Torredembarra i morí al mateix lloc el 22 de maig del 2006. Filla de Ramón Morán Parrondo i de Francisca Gual Gabardós. Família molt religiosa.

El pare, reclamat per un cunyat seu, marxà cap a Mèxic tot sol i deixà la família a Torredembarra. Un any més tard hi anaren la dona i els fills: Josep i Maria. Ella aleshores tenia sis anys. Com que a Mèxic hi havia revolució, tornaren a Torredembarra quan ella tenia vuit anys i mig.

A Torredembarra muntaren una botiga de comestibles a la plaça de la Vila (era una mena de supermercat-cafeteria) i una altra de pesca salada. El seu pare va ser alcalde de la Torre durant la dictadura de Primo de Rivera, del 1924 al 1930. Per

Maria Morán Gual (1906-2006)

aquest motiu, l'àvia m'explicava que quan va venir el rei Alfons XIII a la Torre (l'any 1924), pel fet de ser filla de l'alcalde, "em van demanar que fos jo la que donés un ram de flors al rei".

L'àvia es va casar amb vint anys amb Bonaventura Farré Cañellas, que en tenia vint-i-vuit.

Van tenir tres fills, Josep, Francina i Maria, la segona dels quals morí amb tres anys. L'àvia va tenir 16 néts i 17 besnéts. Jo sóc la quarta de la seva filla Maria.

RECULL DE CANÇONS

1. Pomells de joventut

Per a - mar al bon Déu llo - eu la nos - tra Pa - tria en
 ca - da cor d'in - fant u - na flor n'hi haes - cla - ta - da u - na flor n'hihaes - cla - ta - da.

Per amar el bon Déu
 lloeu la nostra Pàtria,
 en cada cor d'infant
 una flor n'hi ha esclatada [bis].

Per a l'amor sagrat
 són sos perfums i flaires,
 per l'amor del bon Déu
 i de la nostra Pàtria [bis].

Cada flor té un perfum
 que vers el cel s'enlaira
 que amb tan bell munt de flors
 cent rams ja se'n formaren.

Pomells de joventut
 nuats amb dos llaçades
 l'una és amb blau de cel
 l'altra és amb sang barrada [bis].

Aquest era l'himne de l'associació Pomells de Joventut creada per Folch i Torres a principis de la dècada del 1920.

“L'antiga llei d'associacions aprovada el 30 de juny de 1887 va permetre la fundació de diverses entitats dedicades al lleure i a la millora de les condicions de vida, i d'altres de caràcter més sindical”.¹

El periodista Andreu Avel·lí i Tomàs, conegut com Sempronio, explicava d'aquesta manera el naixement dels Pomells:

L'any 1920, arran d'una seva “pàgina viscuda”, Folch i Torres llançà la iniciativa de crear un moviment juvenil amb finalitats morals i patriòtiques. Es tractava de fer bones obres, tot pensant en la redempció de Catalunya: Se'n dirien *Pomells de Joventut*. La paraula “pomell”, de sabor arcaic i floral, suscità la ironia dels adversaris d'en *Patufet* [...]. Catalunya es va omplir de Pomells de Joventut. Se'n fundaren cent, cinc-cents, un miler... Cada fita d'aquestes era celebrada amb gran esclat. A les noies del pomell sarrianeenc *Flors d'ametller*, Montserrat Tusell i les filles de Maragall i de Prat de la Riba, que estuiejaven a Castellterçol, se'ls va acudir anar a missa cofades amb caputxa blanca, substituïnt els vels i zèfirs que s'usaven. La iniciativa assolí un èxit rodó. Les pomellistes d'arreu adoptaren la caputxeta que el setembre del 1923, manant ja el director militar i prohibits els Pomells, es convertí en una peça nefanda.²

Torredembarra no va ser una excepció i el 1921 es van constituir “tres seccions locals anomenades: *Els soldats de la Pàtria* —la d'homes—; *Bones Catalanes* —la de dones—, i *Santa Rosalia* (patrona de Torredembarra) —la de nens i nenes—”.³

L'avia diu que no va anar mai al grup infantil de Pomells (Santa Rosalia); devia tenir uns 14 anys que va passar a formar part de Bones Catalanes, fins als 17 anys, l'any 1923, quan es va prohibir.

Normalment, es reunien al teatre-cinema Cal Maïam i diu que les de cal Cervera, la Magda Martí concretament, ho manegaven tot.

Recorda també, referent a la indumentària de les caputxetes, que el dia que vingué Àngel Guimerà a Torredembarra ella va recitar davant de tothom un poema que havia escrit algú conegut (potser el mateix Guimerà o bé Folch i Torres):

¹ AADD (2002). *Fets i gent. Imatges per recordar, Torredembarra: 1900-1975*. Torredembarra: Centre d'Estudis Sinibald de Mas, pp. 114-115.

² “Andreu Avel·lí Artís i Tomàs, Sempronio. Periodista, escriptor i comediògraf. Cronista oficial de la ciutat de Barcelona”, *Avui*, dijous i divendres 8 i 9 d'abril de 2004, p. 17.

³ AADD (2002). *Fets i gent. Imatges per recordar, Torredembarra: 1900-1975*. Torredembarra: Centre d'Estudis Sinibald de Mas, p. 114.

Era blanca com la neu de la congesta
i de les nines de l'edat antiga,
eren dies de gran festa
per anar al temple
la millor amiga.

Ara en les golfes oblidada resta,
malmesa pel dolor que la fatiga
i sols les arnes i la pols fan festa
de son teixit que la blancor domina.

2. Una niña hermosa o rica

U - na ni - ña her - mo - sa o ri - ca sin vir - tud no cor - te - si - a por de -
 3 más con - fi - a - ri - a ad - qui - rir re - pu - ta - ción; pues la be - lle - za del cuer - po y los
 6 bie - nes ma - te - ria - les fal - tan - do pre - ndas mo - ra - les, an - tes cu - bren de ___ bal - dón.

Una niña hermosa o rica
 sin virtud ni cortesía
 por demás confiaría
 adquirir reputación;
 pues la belleza del cuerpo
 y los bienes materiales
 faltando prendas morales,
 antes cubren de baldón.

Doquiera que te destine
 la suerte, adversa o propicia,
 un día te hará justicia
 la virtud y urbanidad;
 éstas, a par que la ciencia,
 granjean un nombre ilustre,
 y dan a la mujer lustre
 en la culta sociedad.

La urbanidad nos enseña
 a tratar los superiores,
 iguales e inferiores,
 con finura y discreción,
 sin ella fuera enojosa
 la vida por mil conceptos;
 ved, pues, niñas, sus preceptos
 de cuánta importancia son.

Son la humildad y el decoro,
la bondad y la prudencia
el despejo y deferencia,
bases de la Urbanidad;
ella odia el desaliño,
la ficción y grosería,
orgullo, pedantería
y, en fin, la curiosidad.

La joven bien educada
se ha de mostrar complaciente,
siempre que fuera prudente
y conforme a la razón.
Si un infame tu decoro
ofendiese sin respeto,
recházale como objeto
de horror y abominación.

Si la llaneza excesiva
con razón es reprobada,
la etiqueta refinada
también llega a molestar.
Un medio a tales extremos
tiene de ser preferido,
y está bien todo cumplido,
cuando es lícito, apear.

Delante de otras personas
no aparezcas encogida,
pues por simpleza es tenida
semejante cortedad;
si en el exceso contrario
dieses de ser una osada,
te dirían descarada,
o llena de vanidad.

La civilidad no exige
hablar con frases limadas,

ni maneras afectadas
opuestas al natural;
lenguaje puro y genuino,
buen porte y finos modales,
requisitos esenciales
son para el trato social.

Tus palabras y maneras
sean siempre medidas,
y al lugar acomodadas,
tiempo, personas y edad.
Serás cortés si a cortes
por dechado te propones,
imitando sus acciones,
despejo y modo de hablar.

Cuando en calidad y sexo
las personas son iguales,
los respetos principales
son debidos a la edad;
pero si el rango es diverso,
enseña la cortesía
que el de más categoría
goza de más dignidad.

Aquesta és la primera cançó que em va cantar l'àvia. La cantava a les monges Hijas de la Caridad, quan devia tenir, aproximadament, 9 anys.

Jo diria que la van musicar les monges mateixes per tal d'alliçonar sobre aquelles “normes de cortesia” enteses en aquella època.

Un dels primers dies li vaig demanar que mirés a veure si tenia algun cançoner del seu temps per refrescar una mica la memòria i, remenant cada un dels calaixos d'una calaixera plena d'andròmines de tota mena però molt ben posades, vam trobar un llibret antic: *Urbanidad en verso para uso de las niñas*, escrit per “Don José Codina, Caballero de la Real Orden de Isabel la Católica. Capellán párroco castrense. Profesor de instrucción pública y Árcade romano”.

L'àvia recorda aprendre de memòria tot aquest munt d'estrofes mentre anaven caminant pel voltant de la classe. Aquest llibre està signat per una cosina germana del marit de l'àvia, Dolores Sanabre Cañellas, i data del 1896.

3. Al nostre Guimerà

Per a - mor a la pà - tria sa vi - da con - sa - grà
 he - roi su - blim un al - tre Déu sap sies tro - ba - rà Ma - ne -
 lic tam - bé plo - ra el mes - tre tan vol - gut li plo - ren les o -
 re - lles per - què el pas - tor han per - dut i grans ai - xi ens fa - rem ger -
 mans de Ca - ta - lun - ya por - teu po - mells de flors al bon a - mic del po - ble que
 d'art ne féu tre - sors. La se - va no - ble his - tò - ria tot - hom re - cor - da -
 rà can - tem can - çons de glò - ria al nos - tre Gui - me - rà.

Per amor a la Pàtria
 sa vida consagrà,
 heroi sublim un altre
 Déu sap si es trobarà.

Manelic també plora
 el mestre tan volgut,
 li ploren les ovelles
 perquè el pastor han perdut.

[...] amb gran [...]
 i grans així ens farem,
 germans de Catalunya
 porteu pomells de flors
 al bon amic del poble
 que d'art ne féu tresors.

La seva noble història
tothom recordarà,
cantem cançons de glòria
al nostre Guimerà.

L'àvia diu que això era una sardana (?). Àngel Guimerà vingué a Torredembarra. L'àvia el recorda perfectament "assegut a la galeria del teatre Cal Maiam". Una noia més gran anava a ensenyar-los aquesta cançó, que sembla dedicada a Guimerà, però no recorda si la van cantar abans o després de la seva visita, tot i que jo diria que la van escriure expressament per a l'esdeveniment. Ella no m'ho ha sabut dir, però imagino que al teatre devien representar l'obra *Terra baixa*. Calcula que aleshores devia tenir uns 13 o 14 anys en l'associació Pomells de Joventut.

4. Miguelín

Mi - gue - lin, Mi - gue - lin no se - as tan pi - llín. Cuan - do va - yas por - las
 ca - lles no mo - les - tes a las ni - ñas. Si te ve - o al - gún dí - a te - da - ré un cos - co -
 rrón POM! No ti - res pie - dras al ai - re si -
 no rom - pe - rás al - gún vi - drio CLIN! Ya bién pa - ga - rás la
 D.C. mul - ta o si - nó tei - rás a la pri - sión. Mi - gue

Miguelín, Miguelín
no seas tan pillín!

Cuando vayas por las calles
 no molestes a las niñas,
 si te veo algún día
 te daré un coscorrón. POM!!!

No tires piedras al aire;
 si no, romperás algún vidrio. CLIN!!!
 Ya bien pagarás la multa
 o si no te irás a la prisión.

Miguelín, Miguelín
no seas tan pillín!

A Torredembarra hi venien unes colònies de nens de Barcelona. És allí on va aprendre aquesta cançó, ja que aquests nens menjaven a ca la tia Rita, on ella era sovint; dormien al Col·legi Anton Roig, on la tia Angeleta feia de guàrdia (el que avui en dia en diríem conserge). Eren colònies exclusivament de nens.

En un llibre editat pel Centre d'Estudis Canongins, he trobat la mateixa cançó amb algunes petites variacions del text i de la melodia.⁴ A peu de pàgina diu: “La cantaven els nens que anaven a l'escola amb el mestre Piquer (1923-30).”

⁴ AADD (1999). *D'abans... i d'ara*. La Canonja (Tarragona): Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví, p. 79.

5. Dónde va la viudita

Dón - de va la viu - di - ta mi - ru - flí, mi - ru - flá. Dón - de
 5
 va la viu - di - ta mi - ru - flí, mi - ru - flá.

Dónde va la viudita
 miruflí, miruflá [bis].
 Voy al monte a por violetas
 miruflí, miruflá.
 Si el rey te encuentra
 miruflí, miruflá.
 Yo le haré una reverencia
 miruflí, miruflá.
 Si la reina te encuentra
 miruflí, miruflá.
 Yo le haré una reverencia
 miruflí, miruflá.

Aquesta cançó la cantava de petita a les monges i després recorda haver-la cantat també al col·legi Anton Roig (amb 12 o 13 anys). Repetien els dos versos cada vegada i gesticulaven la reverència.

6. Rebeu-me, preuada flor

Sou la Rei - na de l'a - mor sou dels cors l'her - mo - sa mi - a re -
 5 beu - me preu - a - da flor en el nos - tre mes Ma - ri - a re - beu - me preu - a - da
 10 flor en el vos - tre mes Ma - ri - a

Sou la Reina de l'amor,
 sou dels cors l'hermosa mia.
 Rebeu-me, preuada flor,
 en el vostre mes, Maria [bis].

Aquesta és una de les dues cançons que l'àvia havia cantat durant el mes de Maria, el mes de maig, a la parròquia de Sant Pere de Torredembarra.

M'explicava que es cantava amb dos grups situant les nenes en dos espais diferents: a dalt al cor i a baix. Les nenes de baix feien aquesta tonada, mentre que les de dalt al cor contestaven amb una altra tonada que no recorda gens perquè, segons diu, ella sempre va cantar aquesta i, fins i tot, va ser després l'encarregada d'assajar les més petites.

A banda i banda de l'altar, hi havia unes escaletes. Les nenes, amb el ram de flors a la mà, pujaven en dues fileres i, de dues en dues mentre pronunciaven la frase "rebeu-me, preuada flor", aixecaven les flors enlaire i la segona vegada que repetien la frase, la dipositaven davant la Verge tot fent una genuflexió.

7. Mà morta

Mà mor - ta mà mor - ta pi - ca la por - ta
 pi - ca - la bé que ton pa - re ja ve.

Mà morta, mà morta,
 pica la porta,
 pica-la bé
 que ton pare ja ve.

Foc a la cuina,
 foc a l'entrada,
 foc al cul
 de la Maria Paula.

Maria Morán Gual amb alguns dels seus nets

L'àvia recorda haver sentit això de la tia Tereseta, padrina seva, soltera, germana de la seva àvia i que vivia amb ells als baixos de la mateixa casa on tenia una botiga de “vetes i fils”, que avui en dia anomenaríem una merceria.

En el llibre *Serra Mamerra*, hi he trobat una versió parlada i una de cantada, però cap no enllaça amb la cançó de *Paula, para la taula*.⁵

Parlant amb una amiga que està fent un recull de jocs de falda i cançons de bressol, comentàvem que el fet que molta gent recordi algunes cançons enllaçades sempre amb d'altres, i sempre les mateixes, és perquè quan les cantaven en el seu moment, amb el nen a la falda, després de cantar la primera cançó, continuaven amb la següent fins al punt que, amb els anys, les arribaven a associar juntes i així han anat passant dels uns als altres.

La segona estrofa d'aquesta cantarella es repeteix en la cançó de *Paula, para la taula*, probablement la cançó original.

⁵ BASSA, R., et al. (1999). *Serra Mamerra. Cantarelles i cançonetes per a infants*. Palma de Mallorca: Ed. Moll, pp. 26-27.

8. Pare nostre del tió

Pa-re nos-tre del ti-ó, bon Na-dal que Déu ens do. A-ra ve-nen
 fes-tes, fes-tes glo-ri-oses do-nes po-de-ro-ses ma-teu porcs i co-
 nills ga-lli-ne-taa l'o-lla cu-a de mi-xó Ca-ga-ti-
 ó si-noet do-na-réun cop de bas-tó. Ca-ga-bo-ti-far-re-tes de su-cre, pi-xa vi
 blanc. Ca-ga-ti-ó si-noet do-na-réun cop de bas-tó!

Pare nostre del tió,
 bon Nadal que Déu ens do.
 Ara vénen festes,
 festes glorioses,
 dones poderoses,
 mateu porcs i conills,
 gallineta a l'olla,
 cua de mixó,
 caga tió;
 si no, et donaré un cop de bastó!
 Caga botifarretes de sucre,
 pixa vi blanc.
 Caga tió...

“... i allavòrens tornaven a començar.”

De petita, quan vivien a la plaça de la Vila, al menjador de la casa es reunien germans, pares, oncles, tietes, avis i àvies, i abans de la missa del gall feien cagar el tió. El tió, en aquell temps, els cagava els torrons, algunes lllaminadures i altres coses que hi hauria en el dinar de Nadal.

Més endavant, amb nosaltres, també ho va fer a casa seva, però devia ser amb els meus germans grans perquè jo no me'n recordo.

Lligat amb tot això, em va explicar també un costum divertit, però que desgraciadament no va acompanyat de cançó, tot i que penso que en devien cantar alguna, però ella no se'n recorda. En un hort, la seva mare amagava entre les plantes tot allò que havien de menester el dia de Nadal (la botifarra, els torrons...), llavors els nens portaven un llibant encès (corda gruixuda d'esparg en què anaven lligats els catúfols que rodaven dintre la sínia del pou i feien sortir l'aigua que anava a parar a un safareig gran) que feien rodar i al mateix temps els feia de fanal per trobar les coses.

En un llibre que va sortir recentment, he trobat moltes versions sobre el *Parenostre del tió* i totes molt diferents.⁶

N'he trobat també una altra en el cançoner del Centre d'Estudis Canongins, amb la mateixa música que canta l'àvia, però també amb moltes variacions del text.

⁶ BUSQUÉ, Montserrat; BADIA, Marta (2001 i 2002). *Tunc que tan Tunc. Cançoner de Nadal 1 per als més menuts i Tunc que tan Teta 2*. Tarragona: Arola Editors, pp. 36-37; 46-47 (vol. 1), i pp. 36-37; 46-47; 52-53 (vol. 2).

9. La mare

El nin és pe - tit, ja mig a - dor - mit la ma - re se'l
 mi - ra _____ junt en el bres - sol noel dei - xa mai sol, joi - o -
 sa sus - pi - ra _____ i vet - llant el seu som - niamb a - mor _____ e - lla
 pen - sa fe - li - çai dit - xo - sa: lo meu fill val un món, un tre - sor _____
 _____ i el dorm tot can - tant - lia - mo - ro - sa. Fes no - nes rei - et fes
 no - nes fill meu queets un an - ge - let que m'haen - vi - at Déu. El be - saa la
 ca - ra el be - saen el front, pe - tons d'u - na ma - re lo més gran del món.

El nin és petit,
 ja mig adormit
 la mare se'l mira
 junt en el bressol,
 no el deixa mai sol,
 joiosa sospira.

I vetllant el seu somni amb amor,
 ella pensa feliça i ditxosa:
 “lo meu fill val un món, un tresor”,
 i l'adorm tot cantant-li amorosa:

*Fes nones reiet,
 fes nones fill meu
 que ets un angelet
 que m'ha enviat Déu.*

*El besa a la cara,
el besa en el front,
petons d'una mare,
lo més gran del món.*

El nin és més gran,
la mare plorant
li diu cada dia:
“No surtis de nit
i fuig del brogit,
treballa i estudia”.

... i pensant...

*No ploris reiet,
no ploris fill meu
que ets un angelet
que m'ha enviat Déu...*

Aquesta cançó de bressol la tinc incompleta perquè, tot i que la hi he fet cantar unes quantes vegades, sempre s'encalla en el mateix lloc i no se'n recorda.

Jo, d'altra banda, inquieta per saber-ne la continuació i veure realment com s'estructurava, vaig preguntar-ho a la meua mare. Ella també la recordava perquè diu que podria ser que la hi cantés a ella, també. Curiosament, recordava les mateixes estrofes que ella.

Finalment vaig aconseguir la partitura amb les tres estrofes.

En la primera estrofa, quan diu “feliça i ditxosa”, en la partitura hi diu “tranquil·la i ditxosa”. L'estrofa que l'àvia no recordava diu:

El nin és més gran, la mare plorant
li diu cada dia: “no surtis de nits
i fuig dels brugits. ¡Treballa, estudia!”.
I tapant-li els defectes que té,
l'aconsella amb carinyo i el guia
pel camí del treball i del bé,
que és el que ella desitja i ansia.

*Perdonà'm fill meu
p'ro jo t'haig de dir,
que el meu cor et veu
per molt mal camí.
Qui mal t'aconsella,
deu ser algun ningú.
Fes cas d'una vella
que sols viu per tu.*

Pel vici perdut, no té ja salut
i ni aquella dona l'aprecia ni el vol:
malalt i tot sol, tothom l'abandona
i quan tots el desprecien i es veu
molt a prop de l'immens precipici,
una mare li crida “;fill meu!,
vine aquí al meu costat, ;fuig del vici!”.

*Veient-te perdut
de tots despreciat,
¿per què no has vingut
aquí al meu costat...?
No abaixis la cara,
aixeca així el front,
que et queda una mare,
;el més gran del món...!*

En llegir la continuació de la cançó i coneixent l'àvia, no m'ha estranyat gens que no en sabés la continuació o que ni tan sols la recordés, atès el final fatal que té i tenint en compte que per a ella era una cançó de bressol. En la partitura indica “vals lento”, i està escrita en la tonalitat de si *b* M.⁷

⁷ Manuel Sagrañes, lletra, i Joan Costa, música. Barcelona: Tenora, Edicions Musicals, 198.

10. San Antonio y los pajaritos

Di - vi - no - so quei - lu - mi - na al mun - do tu res - plan - dor ___ por vues - tra
 6 gra - cia di - vi - na dad - mee - fi - ca - cia se - ñor pa - ra que mi
 12 len - gua re - fie - rael mi - la - gro que dió San An - to - nio a lae - dad deo - choa - ños.

Divinoso que ilumina
 al mundo tu resplandor
 por vuestra gracia divina
 dadme eficacia señor. [*]

Divino Antonio precioso
 suplícale a Dios inmenso
 que por tu gracia divina
 alegre mi entendimiento.

Para que mi lengua
 refera el milagro
 que dio San Antonio [*]
 a la edad de ocho años.

que en el huerto hiciste

Desde niño fue criado
 con mucho temor de Dios,
 de sus padres estimado
 y del mundo admiración. [*]

Fue caritativo
 y persecutor
 de todo enemigo
 del mundo engañador. [*]

Una mañana, un domingo
 como siempre acostumbraba
 su padre se fue a misa
 cosa que nunca olvidaba.

Y le dijo: “Antonio,
ven acá, hijo amado,
que tengo que darte
un recado”.

Cuando yo esté en misa
gran cuidado has de tener,
mira que los pajaritos
todo lo echan a perder.

Entran en el huerto,
pisan el sembrado,
por eso te encargo
que tengas cuidado.

Cuando le dejó su padre
y a la iglesia se marchó,
Antonio quedó cuidando
y a los pájaros llamó:

“Venid, pajaritos,
dejad el sembrado
que mi padre ha dicho
que tenga cuidado.

Y para que mejor pueda
cumplir con mi obligación
voy a encerraros a todos
dentro de esta habitación”.

Y los pajaritos
alegres saltaban [*]
todos muy humildes
en el cuarto entraban.

entrar les mandaba

Al ver venir a su padre,
pronto los mandó callar;
llega su padre a la puerta
y empieza a preguntar:

“¿Qué tal, hijo amado,
qué tal Antoñito,
has cuidado bien
de los pajaritos?”

“Padre, de los pajaritos El hijo le contestó:
no tengas cuidado... (?) [*] “Padre, no tenga cuidado,
que para que no hagan mal
todos los tengo encerrados”.

Su padre, que vio
milagro tan grande,
al señor obispo
mandó avisarle. [*]

Ya llega el señor obispo
con grande acompañamiento,
todos quedaron confusos
al ver tan grande portento. [*]

Abrieron ventanas
y puertas en par
por ver si las aves
se quieren marchar. [*]

Antonio les dijo a todos:
“Señores, nadie se agravie,
los pájaros no saldrán
hasta que yo se lo mande”. [*]

Se pone a la puerta
y les dice así:
“Vamos, pajaritos,
ya podéis salir.

Salgan águilas con orden
mirlos, grullas y urracas,
murciélagos, codornices
y también las “avutacas” [avutardas]. [*]

Salgan verderolas,
tórtolas y grullas,
palomas, gorriones
y las codornices.

Al instante que salieron
todos en fila se ponen
para escuchar a Antoñito
y saber lo que dispone.

Antonio les dijo:
“No entréis en sembrados;
marchad por los montes,
por riscos y prados”.

Antonio bendito,
por tu intercesión
merezcamos todos
la eterna Mansión. [*]

Aquesta llarguíssima cançó, tot i tenir moltes estrofes, la recordava força bé, perquè em va explicar que li agradava molt. Jo també l'havia après de la meva mare i dels meus germans, que quan van saber llegir la seguien en un llibre de cançons que va comprar la meva mare.⁸

He marcat amb un [*] les estrofes que no figuren en aquest llibre; en les estrofes que són diferents en alguna de les frases o bé totes senceres, he escrit la versió del cançoner al costat per veure'n la diferència.

Hi han també estrofes totalment diferents que l'àvia no cantava. En la descripció de tota la varietat d'ocells que van sortint d'aquella habitació, en el llibre n'hi ha molts més, concretament quatre estrofes; la història del bisbe també és afegida en la versió de l'àvia. Són també les estrofes que he assenyalat amb [*].

Respecte a la melodia, hi ha també algun petit canvi que he marcat en la partitura.

⁸ SECCIÓN FEMENINA DE FET Y DE LAS JONS. *Canciones infantiles (de corro, otros juegos y uso)*. Madrid: I. G. Magerit, SA, pp. 107-110.

11. Oi que em punxo

Oi quem pun - xo, oi que són sa - la - des el pont de les bo - ti - far - res,
oi quem pun - xo, oi quem pun - xo.

Oi que em punxo,
oi que són salades
el pont de les botifarres,
oi que em punxo, oi que em punxo...

D'aquesta cançó no en recorda res més que això. Mentre cantaven la cançó, dues nenes s'agafaven de les mans tot fent una mena de pont per on passava acotxada una altra nena. En un moment donat, quan paraven de cantar, establien un diàleg amb la que havien atrapat dins del pont:

- On has anat?
- A ca la tia.
- Què has menjat?
- Pa i peixet.
- I per a mi què m'has guardat?
- Un cagarro llarg així [i feien el gest amb les mans].

Aquesta darrera frase no me la volia dir, però, com que no era tan greu, insistint una mica ho vaig aconseguir, ja que es tractava d'un joc d'infants.

La nena que havia estat interrogada passava a la cua i tornaven a iniciar el joc cantant la cançó.

No n'he trobat cap mena d'informació.

12. Pom, pom. Vés, mixeta, a veure qui hi ha

- Pom, pom.
- Vés, mixeta, a veure qui hi ha.
- Qui hi ha?
- El pare Geroni, que vol entrar.
- Diu que és el pare Geroni, que vol entrar.
- Digues-li què vol.
- Diu què vol!
- Si em donareu acolliment per passar aquesta santa nit...
- Diu si li donaríem acolliment per passar aquesta santa nit.
- Digues-li que no.
- Diu que no!
- Doncs no menjareu croquetes ni crespells!
- Diu que no menjarem croquetes ni crespells.
- Digues-li que entri.
- Diu que entri.
- Gràcies!

Aquest joc de dits el recordo molt bé perquè ens el feia molt sovint i sempre l'hem recordat. Posava els dits d'una mà tocant-se tots cinc per les puntes fent una cabaneta i parlaven els tres personatges: el pare, que era el polze; la mixeta, que era el dit menovell i el dit del mig, que era el que trucava a la porta. Mentre els bellugava, recitava el diàleg corresponent a cada dit. En la darrera frase, en dir "gràcies", el dit que feia de pare Geroni feia el moviment d'entrar a dins de la caseta. Els crespells eren una mena de bunyols prims de pasta dolça.

13. Jo te l'encendré

Jo te l'en - cen - dré el ti - o ti - o fres - co, jo te l'en - cen - dré el
 7 ti - o de pa - per. Tu no me l'en - cen - dràs el ti - o ti - o fres - co,
 13 tu no me l'en - cen - dràs ni el ti - o del de - tràs.

Jo te l'encendré,
 el tio, tio fresco;
 jo te l'encendré,
 el tio de paper!

Tu no me l'encendràs,
 el tio, tio fresco;
 tu no me l'encendràs
 ni el tio del detràs.

Amb aquesta cançó també hi jugaven als Munts amb els parents i es tractava que, arrenglerats un darrere l'altre, intentessin encendre un paper que portava enganxat un d'ells darrere els pantalons, mentre cantaven la primera estrofa. El que portava el paper bellugava el *traser* d'un cantó a l'altre per impedir-ho, tot responent amb la segona estrofa. He trobat la primera estrofa classificada com a cantarella de gesca en un llibre de Carme Oriol, però no explica res referent al joc.